

ПОСТАНОВА СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

ЛОМАКІНА Олена Анатоліївна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

Использование хозяйственным судом апелляционной инстанции своих полномочий, предусмотренных законом, находит свое выражение в итоговом акте – постановлении. Однако, при реализации указанного полномочия у апелляционных хозяйственных судов возникают определенные трудности. Например, что касается принятия и оформления постановлений апелляционных хозяйственных судов, процедуры выдачи исполнительного документа. Автор вносит предложения по решению указанных проблем.

Ключові слова: господарський суд, господарське судочинство, апеляційне провадження, перегляд в апеляційному порядку, постанова апеляційного суду.

Реалізація та захист прав і законних інтересів учасників процесу здійснюється не тільки при розгляді (перегляді) справи, але й при винесенні підсумкового документа (рішення, постанови по справі). Тому дослідження даного етапу розгляду (перегляду) справи представляється своєчасним та актуальним. Саме тому метою даної статті є дослідження процесуального оформлення підсумкового акту господарського суду апеляційної інстанції.

Даної проблеми у свої дослідженнях торкалися такі відомі дослідники, як В.В. Антонов, В.Ф. Нерсесянц, В.М. Шерстюк. Однак вказаними авторами були проаналізовані не всі практичні питання з порушеного питання.

Діяльність апеляційного суду проходить у суворо визначеній процесуальній формі.

При перегляді рішення господарського суду апеляційний суд вчиняє різні процесуальні дії з усіх питань, що виникають у ході господарського процесу на його окремих стадіях, і висловлює думки щодо розглянутого спору в цілому. Владна діяльність апеляційного суду з розгляду і вирішення скарги виражається у вигляді такого судового акта, як постанова.

Постанова апеляційної інстанції так само, як і рішення, спрямована на регулювання матеріальних відносин в силу того, що предметом розгляду справи у зазначеній інстанції є не тільки рішення суду першої інстанції і порядок його прийняття, але й матеріальне праввідношення [1, с. 21].

Постанова апеляційного суду виноситься в суворій відповідності з законом і фактами, встановленими в судовому засіданні апеляційного суду. Вона вирішує спір сторін і захищає насамперед суб'єктивні права й охоронювані законом інтереси кожної з них. Постанова апеляційного суду усуває юридичну невизначеність у праввідносинах сторін.

Принципове значення постанови в тому, що вона виконує вимогу апелянта, є актом, що підтверджує чи спростовує законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції і тим самим захищає порушені права та законні інтереси сторін господарського процесу. З цього випливає, що в постанові апеляційного суду знаходить свою реалізацію матеріальний і процесуальний закон. Постанова апеляційного суду за конкретною скаргою – це насамперед акт, яким суд владно підтверджує наявність чи відсутність спірно-

го правовідношення, його конкретний зміст, і, таким чином, спірне правовідношення перетворюється в безперечне.

Реалізовані в постанові матеріально-правові та процесуальні норми передають йому свою юридичну чинність.

Постанова є актом, у якому від імені України проголошується воля держави щодо конкретного випадку. Але постанова не створює норми права. Розпорядження, що міститься в ньому, – це розпорядження загальної норми, застосованої апеляційним судом, але конкретизоване у зв'язку зі зверненням зацікавленої особи зі скаргою до суду [2, с. 46]. При прийнятті постанови апеляційний суд зобов'язаний так само, як і суд першої інстанції, винести законну й обґрунтовану постанову, оскільки, як зазначає В.Шерстюк, у винесенні законного рішення судом зацікавлені не тільки особи, які беруть участь у справі, але і держава. І це зрозуміло. Постанова апеляційного суду – це акт правосуддя, яким захищаються як права сторін, інших осіб, які беруть участь у справі, так і правопорядок у державі. Тільки законне рішення слугує зміцненню правопорядку [3, с. 98]. Вимога обґрунтованості означає, що апеляційний суд зобов'язаний винести таку постанову, яку засновано на обставинах (фактах), що мають значення для справи. Вони встановлюються з досліджених судом доказів або підтверджуються загальновідомими фактами. Під обставинами, що встановлюються судом на підставі доказів, у теорії процесу розуміється «предмет доказування» – поняття, яке не використовується господарсько-процесуальним законодавством. Під предметом доказування розуміється сукупність обставин матеріально-правового і процесуального характеру, які підлягають встановленню для правильного вирішення скарги. Юридичні факти висвітлюються й іншими галузями, у тому числі загальною теорією права, і трактуються як життєві обставини, правові норми, з якими закон пов'язує настання юридичних наслідків [4, с. 378].

Мотивувати апеляційну постанову – означає навести мотиви, докази, що пояснюють прийняття судом того чи іншого рішення, які спонукали суд винести саме таку і ніяку іншу постанову за конкретною скаргою. Сло-

ва «мотивувати» і «обґрунтовувати» можуть уживатися як синоніми, оскільки термін «обґрунтована постанова» також означає, що вона підтверджена серйозними доводами, переконливими доказами.

Коли мова йде про обґрунтованість, не можна не вказати на тісний її зв'язок з іншою вимогою – законністю апеляційної постанови. Разом вони обумовлюють прийняття судом правильної постанови, яка включає праву і фактичну сторони. Правова і фактична частини підстави постанови взаємозалежні, оскільки відшукування і застосування судом належної норми матеріального права можливо лише при правильному встановленні обставин, які мають значення для справи, а встановлення значення цих обставин для справи неможливо, якщо апеляційний суд при цьому не звертається до правової норми, під ознаки якої підпадають встановлювані обставини. Таким чином, законність і обґрунтованість – це вимоги, обов'язкові для акта апеляційного суду. Вони в той же час є й основними якостями (властивостями), якими повинна характеризуватися постанова [5, с. 13-14].

Відповідно до статті 47 ГПК України судові рішення (в тому числі і постанова апеляційного господарського суду) приймається більшістю голосів суддів за результатами обговорення всіх обставин справи. У такому ж порядку розглядаються питання, що виникають у процесі розгляду справи. Жоден із суддів не має права утриматися від голосування. Головуючий суддя голосує останнім. Суддя, не згодний з рішенням більшості складу колегії суддів, зобов'язаний підписати процесуальний документ і має право викласти письмово окрему думку, що залучається до справи, але не оголошується.

Підготовку проектів судових рішень здійснює головуючий колегії чи суддя за його дорученням – будь-який суддя цієї колегії.

Частина третя статті 45 ГПК України встановлює, що всі судові рішення викладаються в письмовому вигляді. За результатами розгляду апеляційної скарги апеляційний господарський суд приймає постанову, яка повинна містити певні реквізити та складові, викладені законодавцем у статті 105 ГПК України.

Порівнюючи ці вимоги з вимогами до змісту рішення, викладеними у статті 84

ГПК, доречно зробити висновок, що постанова суду апеляційної інстанції має ту ж структуру, зміст і логіку, що і рішення суду першої інстанції [6, с. 494].

Постанова апеляційного суду, як і рішення господарського суду, складається з чотирьох частин: вступної, описової, мотивувальної і резолютивної [7, с. 113].

У вступній частині постанови повинні бути зазначені найменування господарського суду, який прийняв постанову, номер справи і дата прийняття постанови, склад суду, що прийняв постанову, прізвища присутніх у засіданні осіб, дата ухвалення рішення в першій інстанції і прізвища суддів, які його прийняли; найменування осіб, які беруть участь у справі, найменування особи, яка подала апеляційну скаргу.

В описовій частині постанови коротко викладається суть прийнятого рішення, підстави, за якими поставлені питання про перевірку законності й обґрунтованості рішення; доводи, викладені у відгукі на апеляційну скаргу, пояснення осіб, які є присутніми у засіданні апеляційної інстанції.

У мотивувальній частині постанови суд апеляційної інстанції повинен вказати обставини справи, встановлені судом, докази, на яких засновані висновки суду про ці обставини, і доводи, по яких апеляційний суд відхиляє ті чи інші докази і не застосовує закони й інші нормативні правові акти, на які посилалися особи, які беруть участь у справі, а також закони й інші нормативні акти, якими керувався суд при прийнятті постанови. При скасуванні чи зміні рішення суду першої інстанції в мотивувальній частині постанови повинні бути викладені мотиви, у яких суд апеляційної інстанції не погодився з висновками суду першої інстанції.

У резолютивній частині постанови повинні бути висновки суду за результатами розгляду апеляційної скарги. Необхідно вказати, яке рішення прийняв суд за скаргою особи, яка бере участь у справі. Як при скасуванні (зміні) рішення, так і при залишенні його без зміни повинно бути зазначено, рішення якого господарського суду і у якій справі скасовується або залишається без зміни. У випадку часткового скасування рішення необхідно точно визначити, у якій частині рішення скасовується та в якій залишається без змін.

Новий розподіл судових витрат вказується в резолютивній частині постанови лише у випадку скасування чи зміни рішення.

Постанова відсилається сторонам у справі в п'ятиденний термін із дня її прийняття (частина четверта статті 105 ГПК України).

Відповідно до частини третьої даної статті постанова набуває законної сили з дня її прийняття. Законна сила постанови має особливу правову дію матеріально-правового і господарсько-процесуального закону в конкретному акті правосуддя, який є втіленням сили й авторитету судової влади [2, с. 46].

Будучи актом застосування права, постанова господарського суду має властивості, подібні до властивостей нормативних розпоряджень. Вступаючи в законну силу, вона стає обов'язковою для сторін та інших учасників справи. Законодавець наділив суд відповідною владою для прийняття таких актів державно-владного розпорядження.

Господарські суди здійснюють правосуддя шляхом прийняття обов'язкових до виконання на всій території України рішень, ухвал, постанов. Рішення і постанови господарських судів приймаються іменем України. Невиконання вимог рішень, ухвал, постанов господарських судів тягне відповідальність, встановлену ГПК та іншими законами України (стаття 45 ГПК України).

Постанова, яка вступила в законну силу, є обов'язковою і підлягає точному виконанню в найкоротший термін. Без обов'язковості її законна сила набуває формального характеру і втрачає своє реальне значення.

Розгляд апеляційної скарги закінчується винесенням постанови апеляційної інстанції. Вона являє собою мотивований результат розгляду апеляційної скарги.

При винесенні постанови суд зобов'язаний вирішити такі питання:

- чи повною мірою суд першої інстанції дослідив обставини, що мають значення в справі;
- чи доведені обставини, які визнані судом встановленими;
- чи відповідають викладені в рішенні висновки суду обставинам справи;
- чи не порушено норми матеріального та процесуального права, чи вірно вони застосовані;

АНОТАЦІЯ

Користування господарським судом апеляційної інстанції своїми повноваженнями, наданими законом, знаходить свій вираз у підсумковому акті – постанові. Однак при реалізації вказаного повноваження в апеляційних господарських судів виникають певні складнощі. Наприклад, щодо вимог до прийняття та оформлення постанов апеляційних господарських судів, процедури видання виконавчого документа. Авторка вносить пропозиції по вирішенню вказаних проблем.

SUMMARY

The Commercial Courts of Appeals uses its authorities provided by the law and this finds its expression in the Final Act – Resolution. However, while realization of this authority in the Commercial Courts of Appeals certain difficulties appear. For example, it concerns the reception and drawing up the resolutions of the Commercial Courts of Appeals, the procedure of giving of a court order. The author puts forward some suggestions connected with solving these problems.

• чи є обґрунтованими доводи апеляційної скарги.

За змістом статей 116 і 117 ГПК видавати накази на виконання судових актів господарських судів мають право виключно місцеві господарські суди після вирішення ними спорів у першій інстанції. У разі скасування або зміни рішення місцевого господарського суду за результатами його перегляду в апеляційному порядку, апеляційна інстанція в резолютивній частині своєї постанови має зобов'язати господарський суд першої інстанції видати відповідний наказ, зокрема, про поворот виконання рішення, постанови згідно з вимогами статті 122 ГПК.

Але це видається недоречним, оскільки затягує виконання рішення. Так, після прийняття постанови апеляційна інстанція направляє постанову в місцевий суд, який видає наказ на виконання. Більш логічним було б надати апеляційному суду право видавати накази на прийнятті ним постанови самостійно.

Питання про відтермінування або розтермінування виконання постанови або ухвали апеляційної інстанції за наявності обставин, передбачених частиною першою статті 121 ГПК вирішує сама апеляційна інстанція, якщо ці обставини стали їй відомі до винесення ухвали або постанови за результатами перегляду рішення господарського суду першої інстанції. У цих випадках припис про відтермінування або розтермінування, зміну способу та порядку виконання ухвали або постанови має міститись у резолютивній частині зазначеної ухвали або постанови. Питання про відтермінування або розтермінування виконання постанови апеляційного суду та порядку її виконання вирішується

апеляційним судом одночасно з прийняттям постанови за результатами перегляду судового рішення, про що зазначається в постанові. Коли відповідну заяву про відтермінування або розтермінування виконання постанови апеляційного суду подано після прийняття постанови апеляційним судом, зазначені питання вирішуються господарським судом, який розглядав справу в першій інстанції, із винесенням ухвали на підставі статті 121 ГПК.

Вищевказаний аналіз положень щодо процесуального оформлення підсумкового судового акта апеляційного господарського суду вказує на необхідність подальших досліджень у цьому напрямку з метою вдосконалення чинного законодавства та господарсько-процесуальних відносин в цілому.

Література

1. Орлов М.А. Пересмотр решений, не вступивших в законную силу, в российском арбитражном процессе: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.15 / М.А. Орлов. – Саратов, 2002. – 22 с.
2. Шерстюк В.М. Законная сила судебного решения в арбитражном процессе / В.М. Шерстюк // Законность. – 2001. – № 9. – С. 42-46.
3. Шерстюк В.М. Новые положения проекта третьего арбитражно-процессуального кодекса Российской Федерации / В.М. Шерстюк. – М.: ООО «Гордец», 2001. – 342 с.
4. Нерсесянц В.Ф. Проблемы общей теории государства и права / В.Ф. Нерсесянц. – М.: Норма, 2001. – 436 с.
5. Лебідь К.А. Обґрунтованість судово-арбітражного рішення / К.А. Лебідь // Арбітражний і цивільний процес. – 2001. – № 8. – С. 10-17.
6. Тertyшник В.М. Уголовный процесс / В.М. Тertyшник. – Х.: РИФ «АРСИС.ЛТД», 1999. – 612 с.
7. Антонов В.В. Арбитражный процесс: учеб. пособие / В.В. Антонов, Н.А. Антонова. – М.: ПРИОР, 2001. – 336 с.